

---

van organisatie', die beter was dan wat voorafging, maar nader ingevuld diende te worden door het calvinisme. 'Ons Calvinisme' immers droeg in zich 'de kracht ter ontwikkeling'; het kwam op voor 'gelijk recht voor allen, van wat conditie of religie ook'; het kwam in feite neer op 'Christelijk liberalisme', waarbij Paulus als 'apostel óók der Democratie' gold. In zo'n rechtsbestel paste geen kerk die nog met allerlei banden aan de Staat verbonden was; ze diende vrijgemaakt te worden, enz., enz. Het was dit verhaal dat – achteraf bezien – het begin vormde van een nieuwe fase in Kuypers leven: de 'calvinistische', die in de jaren negentig zou uitlopen op de bouw van een eigen neo-calvinistische wereld- en levensbeschouwing.

Een briljante, bevlogen brandie

In 25 jaar was de knaap van Middelburg uitgegroeid tot een briljante, bevlogen brandie. Briljant: de vele facetten van zijn complexe karakter en gaven deden hem schitteren, zowel door deugden als ondeugden. Bevlogen, zoals Kohlbrugge hem beschreef na hun eerste ontmoeting in 1868: 'een jong, open, knap mensch, goed wikkende en wegende wat men zegt, maar gepreoccupeerd door de gedachte, dat hij Gods Woord bragt, en verder door allerlei plannen van reform'. Daarbij kwam dat hij in zijn manier van doen veel had van wat in die jaren een 'brandie' ging heten: een moedig, onverschrokken man, maar met de bijklank van bluffer, geurmaker. In feite is Kuiper, hoe geniaal en hoog gestegen, toch altijd, net als zijn vader, in wezen een Amsterdamse lefgozer gebleven. Vandaar dat zijn optreden zo'n weerklink vond bij 'kleine luyden'. Wie Kuiper met een monument in de openbare ruimte wil eren, moet dat daarom niet doen in Maassluis – laat dat aan Maarten 't Hart –, maar in zijn vader-, tevens moederstad Amsterdam. Daar op de Torensluis, dicht bij het straatje waar opa Abraham woonde, maar ook dicht bij de Nieuwe Kerk, waar hij preekte, en de voormalige vestigingen van *De Standaard* en Vrije Universiteit, is naast de door hem bewonderde Multatuli plaats genoeg.